

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Отенко І. П., Петряєва З. Ф.

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчальний посібник

УДК 33.021:005.5(075)

ББК 65.053я7

О-82

Рецензенти: докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку, аналізу та аудиту Одеського національного політехнічного університету, директор Інституту бізнесу, економіки та інформаційних систем *Філіппова С. В.*; докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри економічного аналізу та обліку Національного технічного університету "ХПІ" *Манойленко О. В.*; докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця *Пилипенко А. А.*

Рекомендовано до видання рішенням вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Протокол № 8 від 27.05.2013 р.

**Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів,
які навчаються за освітньо-професійною програмою
бакалавра з напрямку підготовки "Облік і аудит"
(лист № 1/11-12078 від 29.07.2014)**

Отенко І. П.

О-82 Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник
/ І. П. Отенко, З. Ф. Петряєва. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. –
420 с. (Укр. мов.)

Розкрито найважливіші проблеми організації сучасного аналізу господарської діяльності, ґрунтовно висвітлено методику визначення господарських резервів. Посібник базується на чинних в Україні законодавчих і нормативних актах, методичних та інструктивних документах з питань бухгалтерського обліку та аналітичної роботи.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

ISBN 978-966-676-542-3

УДК 33.021:005.5(075)

ББК 65.053я7

© Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, 2014

© Отенко І. П., Петряєва З. Ф., 2014

Зміст

Вступ.....	7
Розділ 1. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності та фінансово-економічного стану.....	9
1. Предмет, об'єкт і завдання аналізу господарської діяльності.....	9
1.1. Аналіз як спосіб розвитку економічного мислення.....	9
1.2. Предмет аналізу господарської діяльності, його об'єкт і завдання.....	15
Контрольні запитання.....	19
Тести.....	20
2. Метод і методичні прийоми аналізу господарської діяльності.....	21
2.1. Метод аналізу господарської діяльності, його особливості.....	21
2.2. Класифікація прийомів і способів аналізу господарської діяльності.....	30
2.2.1. Неформальні методи і прийоми аналізу.....	32
2.2.2. Класичні методи аналізу господарської діяльності.....	37
2.2.3. Традиційні методи економічної статистики.....	46
2.2.4. Методи теорії прийняття рішень.....	48
2.2.5. Математико-статистичні методи вивчення зв'язків.....	50
2.2.6. Способи вимірювання впливу чинників на основі детермінованих моделей.....	53
2.2.7. Використання економіко-математичних методів в аналізі господарської діяльності.....	65
Контрольні запитання.....	78
Тести.....	78
Практичні завдання.....	80
3. Види аналізу і його інформаційне забезпечення.....	82
3.1. Види аналізу.....	82
3.2. Інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності.....	88
3.2.1. Система економічної інформації.....	88
3.2.2. Система показників аналізу господарської діяльності.....	93
3.2.3. Підготовка аналітичних даних.....	96
3.3. Організація аналізу господарської діяльності.....	98
Контрольні запитання.....	107
Тести.....	107

4. Аналіз фінансового стану підприємства	109
4.1. Завдання аналізу фінансового стану підприємства, його інформаційна база	109
4.2. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства	111
4.3. Аналіз активів і пасивів підприємства	114
4.4. Аналіз фінансової стійкості підприємства	127
4.5. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства	134
4.6. Аналіз ефективності формування та використання оборотного капіталу	140
4.7. Ефект фінансового важеля	149
4.8. Аналіз грошових потоків	150
4.9. Оцінка потенційного банкрутства підприємства	157
4.10. Висновки за результатами аналізу фінансового стану	163
Контрольні запитання	164
Тести	165
Практичні завдання	169
5. Аналіз прибутку і рентабельності	171
5.1. Завдання аналізу прибутку і рентабельності	171
5.2. Аналіз рівня і динаміки показників фінансових результатів діяльності підприємства	172
5.3. Аналіз валового прибутку	177
5.4. Методика факторного аналізу чистого прибутку	183
5.5. Аналіз розподілу чистого прибутку підприємства	190
5.6. Аналіз показників рентабельності	191
5.7. Комплексна рейтингова оцінка підприємств	204
Контрольні запитання	209
Тести	209
Практичні завдання	211
Розділ 2. Техніко-економічний аналіз	213
6. Аналіз виробництва і реалізації продукції	213
6.1. Завдання аналізу випуску продукції. Показники, які характеризують обсяг виробничої програми	213
6.2. Аналіз обсягу, асортименту і структури продукції	216
6.3. Аналіз якості виготовленої продукції	221
6.4. Аналіз ритмічності виробництва	227
6.5. Аналіз реалізації продукції	235

6.6. Аналіз резервів збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції	242
6.7. Особливості проведення маркетингового аналізу	245
6.8. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства	258
Контрольні запитання	267
Тести	268
Практичні завдання	269
7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	272
7.1. Завдання аналізу ефективності використання трудових ресурсів, його інформаційна база	272
7.2. Оцінка забезпеченості підприємства трудовими ресурсами	273
7.3. Аналіз використання робочого часу	278
7.4. Факторний аналіз продуктивності праці	282
7.5. Аналіз трудомісткості виробничої програми	287
7.6. Аналіз використання фонду заробітної плати	290
Контрольні запитання	300
Тести	300
Практичні завдання	302
8. Аналіз довгострокових активів підприємства	304
8.1. Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу довгострокових активів підприємства	304
8.2. Аналіз складу, структури і динаміки основних засобів	308
8.3. Аналіз ефективності використання основних засобів	322
8.4. Екстенсивне й інтенсивне використання устаткування	330
8.5. Аналіз використання виробничих потужностей	334
8.6. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва	337
Контрольні запитання	340
Тести	340
Практичні завдання	342
9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	345
9.1. Значення, завдання, інформаційне забезпечення аналізу використання матеріальних ресурсів	345
9.2. Аналіз матеріально-технічного забезпечення підприємства	347
9.3. Аналіз використання матеріальних ресурсів у виробництві	357
9.4. Факторний аналіз матеріаломісткості продукції	363

9.5. Аналіз відходів виробництва	373
9.6. Аналіз нормативної бази з витрат матеріалів	377
Контрольні запитання	378
Тести	379
Практичні завдання	381
10. Аналіз витрат на виробництво продукції	383
10.1. Завдання і джерела інформації аналізу витрат на виробництво продукції	383
10.2. Аналіз витрат на одну гривню товарної продукції	385
10.3. Аналіз витрат за елементами та калькуляційними статтями	389
10.4. Аналіз прямих витрат	390
10.4.1. Аналіз матеріальних витрат	390
10.4.2. Аналіз витрат на оплату праці	396
10.5. Аналіз непрямих витрат	398
10.6. Аналіз інших витрат	404
10.7. Аналіз калькуляцій важливіших видів продукції	405
10.8. Узагальнення резервів зниження собівартості продукції	408
10.9. Оперативний аналіз собівартості продукції	409
Контрольні запитання	411
Тести	411
Практичні завдання	413
Використана література	415
Додатки	417